

OVERZICHT VAN RECHTSPRAAK (1961-64)

HET BEZIT (*)

door

Alfons HEYVAERT
Advocaat bij het hof van beroep te Gent

INHOUD

Afdeling I. Het bezit in het algemeen (1-11)

§ 1 — *Begrip* (1-4)

1. Materieel feit. — 2. Animus domini. — 3. Vermoedens. — 4. Bewijs.

§ 2 — *Voorwerp* (5)

5. Zakelijke rechten.

§ 3 — *De bezitsgebreken* (6-8)

6. Discontinuïteit en geweld. — 7. Heimelijkheid. — 8. Dubbelzinnigheid.

§ 4 — *Goede en kwade trouw* (9-11)

9. Begrip. — 10. Vermoeden. — 11. Tijdstip.

Afdeling II. Rechtsgevolgen van het bezit van onroerende goederen (12-19)

§ 1 — *De usucapio* (12-15)

12. Welke goederen zijn er vatbaar voor. — 13. Het recht van overgang. — 14. Afstand voor beplantingen. — 15. Duur.

§ 2 — *De bezitsvorderingen* (16-18)

16. Begrip. — 17. Voorwerp. — 18. Daden van de overheid.

§ 3 — *Bewijsmiddel* (19)

19. Afpaling.

Afdeling III. Rechtsgevolgen van het bezit van roerende goederen (20-28)

§ 1 — *Inhoud en grondslag van art. 2279, eerste lid, B.W.* (20)

20. Bezit geldt als titel.

(*) Dit overzicht omvat de rechtspraak, *gepubliceerd* in de periode die loopt van 1961 tot en met oktober 1964 ongeacht, de datum van de uitspraak en de mogelijkheid dat de tekst reeds vroeger in een ander tijdschrift werd afgedrukt.

§ 2 — Voorwaarden voor de toepassing van art. 2279 eerste lid B.W. (21-23)

21. Het beschermde bezit. — 22. Deugdelijkheid. — 23. Goede trouw.

§ 3 — Uitwerking van art. 2279, eerste lid, B.W. (24)

24. Bevestiging van de eigendom.

§ 4 — Art. 2279, tweede en derde lid, en art. 2280 B.W. (25-27)

25. Revindicatie. — 26. Revindicatie en art. 2280 B.W. — 27. Bewijslast bij revindicatie.

§ 5 — Verlies van het materieel element van het bezit door oorlogsomstandigheden (28)

AFDELING I

Het bezit in het algemeen

§ 1. Begrip.

I — MATERIEEL FEIT. — Naar de definitie van art. 2228 B.W. is het bezit *het houden of genieten van een zaak die wij in onze macht hebben of van een recht dat wij uitoefenen, hetzij in persoon, hetzij door een ander die in onze naam de zaak in zijn macht heeft of het recht uitoefent.*

Uit deze omschrijving blijkt al onmiddellijk dat het bezit niets anders is dan een *materieel feit* (zie Cass., 16 september 1954, *Pas.*, 1955, I, 1; — Cass., 11 december 1963, *J.T.* 1964, 226; *T. Not.*, 1964, 178; *Pas.*, 1964, I, 400; *R.W.* 1963-64, 2069; — zie De Page et Dekkers, V, nr 827). Het bestaat in het feitelijk uitoefenen van de macht over een zaak. Dit materieel feit noemt men het *corpus* van het bezit.

Daar het feitelijk uitoefenen van de macht over een zaak vereist is, brengt het bezit van wat als hoofdzaak zou kunnen doorgaan, niet noodzakelijk het bezit met zich van de bijkomstige zaak. Om die reden besliste het hof van cassatie terecht dat het bezit van een strook grond niet noodzakelijk het materieel feit impliceert van het bezit van de haag welke die grond omheint, dit in tegenstelling met wat ten aanzien van de eigendom vermoed wordt krachtens art. 32 van het Veldwetboek (Cass., 11 december 1963, reeds geciteerd).

Het kan op het eerste gezicht verwondering wekken dat dit materieel feit een hele reeks rechtsgevolgen heeft, zonder dat de vraag naar het recht wordt gesteld, dikwijls zelfs tegen de rechten van de eigenaar in. De bescherming van het bezit als zodanig is evenwel vereist ter handhaving van de openbare orde. Men moet immers verhinderen dat de persoon die beweert eigenaar te zijn van een zaak, zich terug in het bezit stelt van die zaak met geweld (Mazeaud et Mazeaud, *Leçons de droit civil*, II, nr 1414). De bescherming van het bezit kan dus verklaard worden door het verbod van eigenrichting (Zie De Page et Dekkers, V, nr 827, A en B).

2 - ANIMUS DOMINI — BEGRIP. — Het materieel in de macht houden van een zaak volstaat echter niet om te kunnen spreken van bezit in de zin die de wetgever daarmee heeft bedoeld in hoofdstuk II van titel XX, B. III van het burgerlijk wetboek.

Juridisch spreekt men immers slechts van bezit, voor zover de houder daarbij de wil heeft die feitelijke macht voor zichzelf uit te oefenen en zich te gedragen als de persoon die het recht heeft die macht op de zaak uit te oefenen. Deze wil noemt men de *animus domini*. Ten aanzien van het eigendomsrecht is aldus, volgens een vonnis van de rechtbank van koophandel te Antwerpen, vereist dat de persoon die de feitelijke macht uitoefent zich aanstelt en gedraagt en beheert *als eigenaar*, met uitsluiting van het bezit ter bede (Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185). Het ware m.i. beter geweest had men bij die omschrijving van het begrip *animus* meer de nadruk gelegd op de intentie door in de definitie op te nemen dat de bezitter *de wil* moet hebben zich aan te stellen en te gedragen als eigenaar.

Wanneer de *animus domini* ontbreekt, is er geen bezit. Veronderstellen we bv. dat de huurder van een huis zich eveneens gedraagt als huurder van het perceel grond palend aan het huis dat hij huurt, in de overtuiging dat het perceel grond begrepen is in het door hem gepachte goed. Deze huurder zal, bij ontstentenis van de *animus domini*, dat perceel grond niet in eigendom kunnen verkrijgen, noch voor zichzelf, noch voor de eigenaar van het huis, die mogelijks onwetend is van het optreden van zijn huurder.

Het is die redenering die ten grondslag ligt aan het arrest dd. 14 januari 1960 van het hof van beroep te Gent (*R.W.*, 1959-60, 1547).

Deze beschouwing verhindert natuurlijk niet dat men kan bezitten door tussenkomst van een ander, die de zaak voor rekening van de eerste in zijn macht houdt (art. 2228 B.W.). Daarvan maakte het hof van beroep te Brussel een juiste toepassing door aan te nemen dat een kerkfabriek een pastorie kon bezitten, doordat die pastorie voor haar rekening in de macht werd gehouden door de bedienaars van de eredienst, die de pastorie bewoonden (Brussel, 28 juni 1948, *Jur. Liège*, 1948-49, 97).

3 - VERMOEDENS. — Het valt steeds moeilijk het bewijs te leveren van het bestaan van een wil, van een intentie.

Daarom heeft de wetgever ten aanzien van de *animus* vermoedens gesteld.

Een eerste vermoeden is neergelegd in art. 2230 B.W. Men wordt steeds geacht voor zichzelf, en als eigenaar te bezitten (art. 2230 B.W.; — Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188), tenzij bewezen is dat men heeft aangevangen voor een ander te bezitten.

Dit vermoeden is een vermoeden *juris tantum* (Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185). Het is van zeer groot praktisch belang, want, van zodra het materieel in de macht hebben van de zaak vaststaat, moet het bestaan van het *bezit* voor bewezen gehouden worden,

voor zover het niet wordt tegengesproken door de gegevens van het geval (Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188).

Wanneer men echter heeft aangevangen te bezitten voor een ander, wordt steeds vermoed dat men het bezit onder dezelfde titel voortzet (art. 2231 B.W.).

Ook van dit vermoeden kan nochtans het tegendeel bewezen worden (art. 2231 en 2238 B.W.). Men heeft dan te doen met een verandering van de titel van het bezit (*une interversion du titre de la possession*). Deze interversie van de titel kan o.a. uitgaan van de bezitter ter bede zelf, door zijn tegenspraak tegen het recht van de eigenaar. Deze tegenspraak is aan geen enkele bijzonder vormvereiste onderworpen. Het is enkel vereist dat de bezitter ter bede, door een rechtshandeling of een materieel feit — het is m.i. in die zin dat de woorden *par un fait juridique ou matériel*, in het hiernagemeld arrest moeten verstaan worden —, tegenover de eigenaar op een categorische wijze zijn aanspraken op het eigendomsrecht laat gelden, dat hij duidelijk zijn wil laat blijken voortaan te bezitten *animo domini* (Brussel, 28 juni 1948, *Jur. Liège*, 1948-49, 97; zie voor de bespreking van dit arrest Renard et Vieujean, *R.C.J.B.*, 1953, blz. 234, nr 47). Als zodanige interversie van titel werd in het betrokken geval aangezien: het herhaald aanbod door de bezitter (ter bede) aan de *eigenaar* gedaan om het betrokken onroerend goed aan deze laatste af te staan, zonder dat daar tegen geprotesteerd werd door de eigenaar; de aankoop door de bezitter ter bede van een perceel palend aan het betrokken onroerend goed, wat geen zin had indien hij geen eigenaar was van dat onroerend goed, enz...

4 - BEWIJS. — Daar het bezit bestaat uit een materieel feit en een bedoeling die door de wet wordt vermoed, dient het bewijs ervan niet geleverd door een geschrift waarop art. 1328 B.W. zou van toepassing zijn (Cass., 16 september 1954, *Pas.*, 1955, I, 1).

§ 2. Voorwerp.

5 - ZAKELIJKE RECHTEN. — Het bezit, in zijn technische betekenis, kan alleen slaan op zakelijke rechten (Mazeaud et Mazeaud, *Leçons de droit civil*, II, nr. 1416).

Hieronder komt in de eerste plaats het eigendomsrecht, dat zich vereenzelvigt met de zaak waarop het slaat.

Aldus dient het bezit van lichamelijke zaken verstaan te worden.

Daarna komen de andere zakelijke rechten die het voorwerp van bezit kunnen zijn, zoals het vruchtgebruik, de erfdiensbaarheden. In dat geval heeft het bezit een onlichamelijke zaak tot voorwerp.

Lichamelijke zaken, die buiten de handel zijn, zijn niet vatbaar voor bezit. Daaronder telt men de gemene zaken. Verder ook het openbaar domein van de Staat, de provincies en de gemeenten. Immers, indien deze laatste goederen voor bezit zouden vatbaar zijn, zouden ze verjaar-

baar zijn, wat juist niet het geval is (art. 2226 B.W.). Van dit beginsel werd een juiste toepassing gemaakt door het hof van cassatie in zijn arrest van 20 december 1962 (*Pas.*, 1963, I, 494), waar het de redintegranda niet ontvankelijk verklaarde, gezien ze betrekking had op het beweerd bezit van een muur, die evenwel was opgericht op een goed afhangend van het openbaar domein.

Uit de hoger gestelde regel dat enkel het bezit van zakelijke rechten mogelijk is, volgt dat schuldvorderingen niet het voorwerp kunnen zijn van bezit (Kluyskens A, *Zakenrecht*, nr 47). Dit wordt nochtans betwist. Sommige auteurs nemen aan dat ook schuldvorderingen en andere subjectieve rechten vatbaar zijn voor bezit (De Page et Dekkers, V, nr 828). Men kan echter bezwaarlijk staande houden dat het *bezit* van dergelijke rechten, dezelfde technische betekenis zou hebben als het bezit waarover gehandeld wordt in B. III, titel XX, Hfst. II B.W.

Op de regel dat schuldvorderingen niet vatbaar zijn voor bezit, bestaat echter een belangrijke uitzondering voor de waardepapieren, waaronder de titels aan toonder, omdat daarbij de schuldvordering geïncorporeerd is in de titel. De waardepapieren zijn dus vatbaar voor bezit. Dit wordt zonder meer aanvaard in de rechtspraak (bv. wat betreft de titels aan toonder : Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr. 5081; - Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188; - Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185).

Titels op naam zijn echter niet vatbaar voor bezit, en derhalve uitgesloten uit de toepassing van art. 2279 B.W. (Brussel, 11 februari 1964, *Ann. Not. Enreg.*, 1964, 74).

§ 3. De bezitsgebreken.

6 - DISCONTINUÏTEIT EN GEWELD. — Opdat het bezit de bescherming van de wet zou genieten, moet het bepaalde eigenschappen vertonen, of, omgekeerd uitgedrukt, vrij zijn van gebreken.

Een eerste vereiste is dat het bezit voortdurend moet zijn. De daden van bezit moeten elkander op regelmatige wijze opvolgen, zodanig dat zij geen leemten vertonen (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 52). Het feit dat een haag, die vroeger regelmatig om de zes jaar werd geschoren, door de bezitter gedurende 9 jaar niet werd geschoren, werd door het hof van cassatie van Frankrijk als een terecht aanvaarde reden van discontinuïteit van het bezit beschouwd (Cass. fr., Civ. civ., 11 januari 1950, *D.*, 1950, J., 125, met noot).

Een tweede vereiste is dat het bezit moet vreedzaam zijn. Het bezit mag niet door geweld verkregen of gehandhaafd worden.

Dit gebrek is tijdelijk, zoals het voorgaande, doch betrekkelijk (discontinuïteit is een absoluut gebrek), in die zin dat het slechts kan ingeroepen worden door de persoon tegen wie geweld werd gepleegd.

7 - HEIMELIJKHEID. — De heimelijkheid, het derde bezitsgebrek, dat ook tijdelijk en relatief is, bestaat er in dat de bezitter zijn materiële be-

zitsdaden verborgen houdt of tracht verborgen te houden voor de personen die er belang zouden bij hebben van die daden kennis te hebben (Mazeaud et Mazeaud, *Leçons de droit civil*, II, nr 1436; - Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 56 en 57).

In verband met de heimelijkheid van het bezit kreeg het hof van beroep te Gent volgend geval te behandelen: een juffrouw C was verloofd met een vierenzestigjarige heer O.K. Het huwelijk was gepland. Bij een bepaalde instelling werd een brandkoffer gehuurd op naam van C. Met de penningen van O.K. werd een aanzienlijke portefeuille van beurswaarden samengesteld, die werd gedeponereerd in de brandkoffer die door C werd gehuurd. Aan O.K. was echter volmacht gegeven voor toegang tot de brandkoffer. O.K. overleed echter vóór het huwelijk kon gesloten worden. Op het ogenblik van zijn overlijden was hij in het bezit van de sleutel van de koffer. Wanneer de vrederechter zich naar de instelling begaf waar de koffer werd gehuurd, om aldaar de zegels te leggen én op de koffers door O.K. aldaar gehuurd én op de koffer gehuurd op naam van C, werd deze laatste aldaar aangetroffen terwijl ze vergezeld van een techniek, de brandkoffer aan het openbreken was.

Uit deze omstandigheid leidde het hof terecht af dat door heimelijkheid was aangetast, het bezit waarop mejuffer C zich beriep bij de betwisting, waarin ze later betrokken was met de erfgenamen van de heer O.K.. Immers, door haar optreden liet C haar opzet blijken de inhoud van de brandkoffer te verbergen voor en te onttrekken aan de wettige erfgenamen van O.K., en legde zij dit opzet ten uitvoer (Gent, Ver. Kamers, 18 november 1959, R.W., 1959-60, 1022, met het advies van de toenmalige Advocaat-Generaal J. Matthijs).

In zijn advies, dat aan gemeld arrest voorafgaat, heeft Advocaat-Generaal J. Matthijs, gewezen op het relatief karakter van het heimelijkheidsgebrek, door aan te stippen dat de vaststelling dat het bezit niet geheim was t.o.v. wijlen O.K., niet wegnam dat het bezit aan andere personen, i.c. de erfgenamen van O.K., werd verdoken.

8 - DUBBELZINNIGHEID. — Over de juiste betekenis van de uitdrukking *dubbelzinnigheid van het bezit* bestaat betwisting. Kluyskens (*Zakenrecht*, nr 58) komt op tegen de stelling die voorhoudt dat het hier niet om een eigenlijk bezitsgebrek zou gaan, doch veeleer om het geval waarin er twijfel voorhanden is over het al dan niet bestaan van het bezit. Volgens de geciteerde auteur is de dubbelzinnigheid wel degelijk een speciaal gebrek, dat het bezit ondeugdelijk maakt wanneer de daden van heerschappij die de bezitter heeft gesteld een twijfel toelaten over de hoedanigheid waarin hij deze heerschappij uitgeoefend heeft, als eigenaar of als eenvoudige *detentor*.

De door de bezitter gestelde handelingen zijn dan immers vatbaar voor meerdere interpretaties.

Kan men de omschrijving van Kluyskens ten volle bijtreden, dan is het evenwel ten onrechte dat hij de twee zienswijzen als tegengesteld

tegenover mekaar plaatst. Ook de stelling van Kluyskens komt er immers uiteindelijk op neer te bevestigen dat er geen twijfel mag bestaan over het voorhanden zijn van de *animus domini*, die juist een element is van het bezit. Enkele bladzijden verder staat het in het handboek van Kluyskens zelf te lezen : „dat bezit moet duidelijk vaststaan, dus niet dubbelzinnig zijn...” (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 66, 1°, kl. t.). Het is echter degene die voorhoudt dat het feitelijk optreden ook mogelijk was zonder de *animus domini*, die in het concreet geval moet aantonen dat het optreden van de bezitter evengoed op een andere basis kan verklaard worden. De *animus domini* wordt immers vermoed (zie boven nr 3).

Het is volkomen terecht dat het hof van beroep te Brussel (Brussel, 12 december 1962, *J.T.*, 1963, 320) als dubbelzinnig heeft bestempeld het bezit waarop iemand zich beriep ten aanzien van fondsen en titels die hij op een persoonlijke bankrekening had overgebracht van een gemeenschappelijke rekening, nadat hij daartoe uitdrukkelijk was gemachtigd door een andere persoon, die samen met hem beschikte over de gemeenschappelijke rekening. De feitelijke omstandigheden waren in dat geval immers van die aard, dat de beweerde bezitter zijn bezitsdaden evengoed als lasthebber dan als *bezitter animo domini* kon gesteld hebben (zie in een ongeveer gelijkaardig geval : Brussel, 13 april 1940, *Pas.*, 1941, II, 22).

In zijn hogergemeld arrest (Gent, Ver. Kamers, 18 november 1959, *R.W.*, 1959-60, 1022) heeft het hof van beroep te Gent, zich daarbij klaarblijkelijk baserend op De Page (De Page et Dekkers, V, *Complément*, nr 1054), bepaald : „dat het bezit dubbelzinnig is wanneer het *in concreto* vatbaar is voor meerdere uitleggingen, *zodat er twijfel bestaat over zijn oorsprong, of over de uitsluiting van alle anderen uit het bezit.*„ Daar in het door het hof behandeld geval in zeer ruime mate de praktische mogelijkheid bestond dat iemand anders dan de bezitster zich de inhoud van de brandkoffer toeëigende, moest, volgens het arrest, aanvaard worden dat de beweerde bezitster niet als exclusieve bezitster kon aangezien worden, en dat haar bezit derhalve dubbelzinnig was.

Hoezeer men de solutie van het betrokken geval ook kan bijtreden, toch wil het me voorkomen dat de definitie die het hof aan het begrip dubbelzinnigheid heeft gegeven voor kritiek vatbaar is. Er wordt teveel de nadruk gelegd op het vereiste van de exclusiviteit, *uitsluiting van alle anderen* uit het bezit, zoals dat trouwens ook het geval is in een arrest van het hof van beroep te Luik (Luik, 16 december 1948, *Pas.*, 1949, II, 3).

Men zou daaruit ten onrechte kunnen afleiden dat meerdere personen samen niet in onverdeeldheid zouden kunnen bezitten, wat nochtans zeer goed mogelijk is, bv. bij aankoop *a non domino* door twee personen in onverdeeldheid.

Ook ware het misschien beter geweest niet te spreken van „twijfel over de *oorsprong* van het bezit”. Men is te zeer geneigd te denken dat hiermee de wijze van verkrijging van het bezit, met of zonder geweld,

te goeder of te kwader trouw, zou bedoeld worden. Dit is nochtans niet bedoeld bij de *twijfel over de oorsprong van het bezit*, waarvan sprake in de definitie die het arrest heeft gegeven. Men heeft enkel bedoeld dat het bezit dubbelzinnig is wanneer de mogelijkheid niet kan worden uitgesloten, dat de feitelijke heerschappij haar grondslag zou vinden in een omstandigheid (een contract, bv. bewaargeving; of een feitelijk optreden, bv. zaakwaarneming) waardoor die feitelijke heerschappij *tijdelijk* in handen van de beweerde bezitter is gekomen, en niet in een *animus domini*.

§ 4. Goede en kwade trouw.

9 - BEGRIP. — Het bezit heeft principieel rechtsgevolgen, van zodra het vrij is van gebreken. Zoals hierna zal worden aangetoond verschillen die die rechtsgevolgen echter naargelang er goede of kwade trouw is.

Onder goede trouw dient verstaan, het redelijk geloof van de bezitter dat hij titularis is van het zakelijk recht dat hij uitoefent (Zie Mazeaud et Mazeaud, *Leçons de droit civil*, II, nr 1448), ingevolge zijn overtuiging dat hij de zaak heeft verkregen van de werkelijke eigenaar of van iemand die bevoegd was om voor rekening van de eigenaar over de zaak te beschikken.

De mening dat men van een bevoegd persoon heeft verkregen mag echter niet op een lichtvaardig vertrouwen gebaseerd zijn. Het is derhalve niet voldoende dat de bezitter *niet wist* dat hij te doen had met een onbevoegd persoon. Het is bovendien vereist dat hij *niet behoorde te weten* dat hij handelde met een onbevoegd persoon. De goede trouw is derhalve geen louter subjectief gegeven. Ook een objectief element, het niet behoren te weten, speelt er een rol bij.

Rekening houdend met het vermoeden van goede trouw en de daaruit volgende regeling van de bewijslast, die met zich brengen dat de goede trouw nooit positief zal moeten aangetoond worden (zie verder nr 10), komt het meer aangewezen en praktisch voor het begrip goede trouw negatief te benaderen. Goede trouw bestaat in de afwezigheid van kwade trouw. En kwade trouw is voorhanden van zodra de bezitter *wist of behoorde te weten* dat hij handelde met een onbevoegd persoon. Terecht wordt de kwade trouw op die wijze omschreven (Cass., 8 maart 1882, *Pas.*, 1882, I, 59; - Cass., 3 juni 1915, *Pas.*, 1915-16, I, 300 met advies van Advocaat-Generaal Pholien, waarin deze het begrip goede trouw volledig onderzoekt; - Cass., 12 november 1925, *Pas.*, 1926, I, 57; - Hrb. Brussel, 28 november 1959, *Jur. Comm. Brux.*, 1960, 26; - Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081).

Derhalve is te kwader trouw de persoon die het bezit verkrijgt krachtens een geveinsde titel (Cass., 8 september 1961, *Pas.*, 1962, I, 41). Is eveneens te kwader trouw de verhuurder of de verpachter die, bij beslag op meubelen beroep doet op artikel 2279 B.W., wanneer hij wist op het ogenblik dat de meubelen in het verhuurde goed werden binnengebracht, dat zij niet aan de huurder behoorden (Luik, 12 november 1959, *J.T.*, 1960, 28).

10 - VERMOEDEN. — De vraag naar de goede of kwade trouw is een feitenkwestie, waarover de feitenrechter soeverein oordeelt (Rb. Nijvel, 31 mei 1961, *Ann. Not. Enreg.*, 1963, 49).

Ter zake het bezit wordt goede trouw echter steeds vermoed. Dit beginsel, neergelegd in art. 2268 B.W. met betrekking tot het bezit van onroerende goederen, is immers ook van toepassing op het bezit van roerende goederen (De Page et Dekkers, V, nr 1061; — R.P.D.B., Tw. *Possession*, nr 401). Dit werd impliciet aanvaard in meerdere beslissingen (Bv. Brussel, 30 oktober 1957, *Pas.*, 1959, II, 15; — Hrb. Brussel, 25 november 1959, *Jur. Comm. Brux.*, 1960, 26; — Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185).

De bezitter hoeft derhalve het bewijs van zijn goede trouw niet te leveren (Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081), in strijd met wat de rechtbank van eerste aanleg te Nijvel vooropstelde (Rb. Nijvel, 31 mei 1961, *Ann. Not. Enreg.*, 1963, 49). Zolang de kwade trouw niet is bewezen, moet de bezitter geacht worden te goeder trouw te zijn. Wie zich beroept op de kwade trouw, draagt de bewijslast (Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185).

Het hof van beroep te Brussel besliste dan ook terecht dat in het door hem behandelde geval de bezitter te goeder trouw was, „gezien niets toeliet te aanvaarden dat de bezitter kon twifelen of had moeten twifelen aan het beschikkingsrecht van de persoon van wie hij de betrokken goederen had verkregen”. (Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081).

11 - TIJDSTIP. — Het is voldoende dat de goede trouw voorhanden is op het ogenblik van de verkrijging van het bezit (Brussel, 30 oktober 1957, *Pas.*, 1959, II, 15; — toepassingen: Hrb. Brussel, 25 november 1959, *Jur. Comm. Brux.*, 1960, 26, ten aanzien van de pandhebbende schuldeiser die te goeder trouw moet zijn op het ogenblik dat de zaak in pand wordt gegeven; — Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081; — zie R.P.D.B., Tw. *Prescription en matière civile*, nr 538 en Tw. *Possession*, nr 403).

Derhalve is zonder uitwerking de kennis die men achteraf krijgt van het feit dat men eigenlijk geen titularis is van het recht dat men uitoefent, doordat men de onbevoegdheid tot beschikking van de vervreemder te weten komt. Deze kennis heeft enkel een weerslag op de verkrijging van de vruchten. De bezitter wordt immers in dat opzicht te kwader trouw van zodra hij kennis krijgt van het gebrek van zijn titel (art. 550, tweede lid, B.W.). Opdat de bezitter de vruchten zou mogen behouden is vereist dat hij te goeder trouw is telkenmale de vruchten worden verkregen (Rb. Nijvel, 31 mei 1961, *Ann. Not. Enreg.*, 1963, 49). Het dient evenwel terloops aangestipt dat de goede trouw waarvan sprake in art. 549 B.W. meer vereist dan de goede trouw vereist voor de tien- of twintigjarige verjaring en voor de toepassing van art. 2279 B.W. Voor de goede trouw, volgens artikel 549 B.W., is het ook nodig dat de bezitter

geloofd heeft in de regelmatigheid van de titel krachtens dewelke hij het bezit heeft verkregen (Cass. fr., 19 december 1864, S., 1865, I, 18; - Mazeaud et Mazeaud, o.c., II, nr 1570).

AFDELING II

Rechtsgevolgen van het bezit van onroerende goederen

§ 1. De usucapio.

12 - WELKE GOEDEREN ZIJN ER VATBAAR VOOR. — Het bezit van onroerende goederen is in de eerste plaats een middel om, na verloop van een zekere tijdspanne, zakelijke rechten te verkrijgen (zie De Page et Dekkers, VII, nr 1263).

Er dient opgemerkt dat men door langdurig bezit niet alleen het eigendomsrecht kan verkrijgen, doch ook de andere zakelijke rechten. Zo bv. het vruchtgebruik en zijn variante het recht van gebruik en bewoning, het recht van opstal, en de erfdienstbaarheden.

Wat betreft de erfdienstbaarheden dient evenwel vooropgezet te worden dat het bezit die uitwerking slechts krijgt ten aanzien van voortdurende en zichtbare erfdienstbaarheden.

Niet-voortdurende en/of niet-zichtbare erfdienstbaarheden zijn niet vatbaar voor verkrijging door verjaring, (art. 691 B.W.), hoewel de wetgever spreekt van *bezit* van dergelijke erfdienstbaarheden (art. 691, tweede lid, B.W.). Met dat bezit kan echter niet het bezit bedoeld zijn in de hier aangenomen technische betekenis van dat woord.

13 - HET RECHT VAN OVERGANG. — In de praktijk is het vooral de niet-voortdurende erfdienstbaarheid van overgang die tot veel betwisting heeft aanleiding gegeven.

Gezien het een niet-voortdurende erfdienstbaarheid is, kan ze niet door verjaring verkregen worden (art. 691 B.W.). Dit principe werd in het algemeen bevestigd door de rechtspraak. Sommige auteurs menen nochtans dat art. 691 B.W. enkel betrekking heeft op erfdienstbaarheden door de wil van de mens gevestigd (Renard et Vieujean, *R.C.J.B.*, 1962, blz. 236 en volg.).

Hoewel het recht van overgang een niet-voortdurende erfdienstbaarheid is, wordt in de rechtspraak aanvaard dat dit recht ten behoeve van het publiek, d.w.z. tot algemeen gebruik van de inwoners van een gemeente, kan verkregen worden door dertigjarige verjaring zonder inschrijving op de legger van de buurtwegen (Brussel, 18 december 1854, *Pas.*, 1856, II, 17; - Brussel, 27 november 1957, *Pas.*, 1960, II, 228; - Vred. Neerpelt, 9 april 1959, *T. Not.*, 1960, 56; - Rb. Gent, 15 juni 1962, *R.W.* 1962-63, 1741; - Zie ook De Page et Dekkers, V, nr 791; - Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 384, met kritische bespreking).

Verder heeft de rechtspraak ook een onderscheid gemaakt tussen de erfdiensbaarheid van overgang zelf, en de bedding en de wijze van uitoefening van de erfdiensbaarheid. De vroegere rechtspraak bleek in die zin geëvolueerd te zijn dat de modaliteiten van de erfdiensbaarheid van overgang vatbaar zouden zijn voor verjaring — en dus voor bezit — bij wettelijke erfdiensbaarheid van uitweg, doch niet bij erfdiensbaarheden van overgang uit een andere titel (Vgl. Renard et Vieujean, *R.C.J.B.*, 1962, blz. 295 en 298, nr 138, b; — zie Derine R., *Het Zakenrecht* (1961-64), *T.P.R.*, 1965, blz. 101, nr 73). Sinds het arrest van 1 maart 1962 van het hof van cassatie (*Pas.*, 1962, I, 737) kan men niet meer staande houden dat het hof van cassatie de erfdiensbaarheid van uitweg en de anders gevestigde erfdiensbaarheden op een verschillende wijze zou behandelen.

14 — AFSTAND VOOR BEPLANTINGEN. BOMEN. — Wat betreft de afstand van hoogopschietende bomen ten opzichte van het naburig erf (art. 35 van het Veldwetboek), besliste het vredegerecht te Kontich (Vred. Kontich, 31 december 1959, *R.W.* 1959-60, 1136), dat het recht om de bomen te behouden wel vatbaar was voor verkrijgende verjaring (-dus voor bezit-), doch niet het recht om ze te vervangen. Hierdoor wordt ook een algemeen verspreide rechtsleer en rechtspraak bijgetreden (Galopin et Wille, *Les Biens*, nr 352; — Cass., 18 juni 1846, *Pas.*, 1847, I, 107; — Vred. Kortrijk, 25 november 1862, *Cl. et B.*, 13, kol. 596; — Vred. Diest, 29 november 1863, *Cl. et B.*, 13, kol. 596).

Indien men aanvaardt dat het recht om de bomen te behouden gebaseerd is op de verkrijgende verjaring van een erfdiensbaarheid, dan moet aanvaard worden dat ook het recht om de bomen te vervangen door verjaring bekomen is (Arntz, I, nr 1133; — zie vooral de doorslaggevende argumentatie van Laurent, VIII, nr 13; — Schicks et Vanisterbeek, II, nr 165; — zie ook De Page et Dekkers, VI, nr 557).

Alleen blijft het een betwistbare vraag of men hier wel met een verkrijgende verjaring te doen heeft (De Page et Dekkers, VI, nr 557 en 558).

15 — DUUR. — De interpretatie van de duur vereist om verjaring te bekomen schijnt tot geen moeilijkheden aanleiding te hebben gegeven. Een arrest van het hof van beroep te Gent (Gent, 14 januari 1960, *R.W.*, 1959-60, 1547), doet niets anders dan een evidente waarheid bevestigen waar het stelt dat artikel 2234 B.W. — bepalend dat de huidige bezitter, die bewijst voorheen het bezit gehad te hebben, geacht wordt het bezit ook in de tussentijd te hebben gehad — de tegenwoordige bezitter niet ontslaat van het bewijs dat zijn bezit vóór 30 jaar een aanvang nam.

§ 2. De bezitsvorderingen.

16 — BEGRIP. — Het bezit van onroerende goederen, die voor verkrijgende verjaring vatbaar zijn, wordt op een bijzondere wijze beschermd in art. 4 van de Wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid. Dit artikel heeft betrekking op de vorderingen die uitgaan van de bezitter en er toe

strekken een einde te zien stellen aan de stoornis van zijn bezit (*klachte*), ofwel de herstelling te bekomen in het bezit waarvan men door geweld werd beroofd (*redintegranda*).

17 - VOORWERP. — Voor de ontvankelijkheid van de bezitsvorderingen is vereist dat het gaat over onroerende goederen of rechten. Roerende goederen zijn uitgesloten.

Het moeten daarenboven onroerende goederen of rechten zijn die voor verkrijgende verjaring vatbaar zijn. Derhalve moet de rechter, wanneer door de verweerder op een bezitsvordering wordt opgeworpen dat het goed waarover de betwisting gaat, tot het openbaar domein behoort, die opwerping onderzoeken. Immers, zo het goed werkelijk tot het openbaar domein behoort, is de bezitsvordering niet ontvankelijk doordat het openbaar domein niet vatbaar is om door verjaring verkregen te worden (Cass., 20 december 1962, *Pas.*, 1963, I, 494). Men kan niet beweren dat de rechter, door aldus op te treden, de petitoire vordering en de bezitsvordering zou mengen, in strijd met art. 5 van de wet op de bevoegdheid (Cass., 1 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, 737; *Rev. Adm.*, 1963, 125). De *redintegranda* ingesteld door de concessionaris van bepaalde rechten op goederen afhangend van het openbaar domein, werd nochtans reeds ontvankelijk verklaard in bepaalde gevallen (Cass. fr., 27 februari 1878, *D.P.*, I, 277; — R.P.D.B., *Tw. Possession*, nr 242).

De bezitsvordering kan ook niet een erfdiensbaarheid van overgang tot voorwerp hebben, gezien die niet door verjaring kan verkregen worden (Cass., 1 maart 1962, reeds geciteerd). Wel zouden de bedding en de wijze van uitoefening van dergelijke erfdiensbaarheid, wanneer de erfdiensbaarheid zelf bestaat krachtens titel, het voorwerp van een bezitsvordering kunnen zijn (zelfde arrest).

Het vruchtgebruik kan het voorwerp zijn van een bezitsvordering. De vruchtgebruiker kan een bezitsvordering instellen tegen al degenen die zijn bezit op welke wijze ook storen, ook tegen de eigenaar zelf (Vred. Beringen, 29 maart 1963, *R.W.*, 1963-64, 1988; — De Page et Dekkers, VI, nr 332, 6°; — zie boven Derine, R., *o.c.*, *T.P.R.*, 1965, blz. 88, nr 52).

De *redintegranda* kan zelfs door de houder van de zaak ingesteld worden. Dit kan afgeleid worden uit art. 4 laatste lid, van de wet op de bevoegdheid, waaruit blijkt dat voor de ontvankelijkheid van die vordering niet vereist is dat het bezit voldoet aan de voorwaarden gesteld bij artikelen 2228-2235 B.W. (Kluyskens, *Zakenrecht*, nr 62, 1°, B; — R.P.D.B. *Tw. Possession*, nr 198, 199, 201; — Cass., 12 juli 1878, *Pas.*, 1878, I, 348; — Cass., 20 december 1962, *Pas.*, 1963, I, 494, dat o.m. luidt als volgt: „le juge saisi d'une action en réintégration ne peut statuer que sur la possession ou la détention”).

18 - DADEN VAN DE OVERHEID. — Zoals hoger aangetoond beogen de bezitsvorderingen de bescherming van de bezitter tegen de stoornis van zijn bezit en tegen feitelijke gewelddaden waardoor zijn bezit hem ontnomen wordt.

Het is nu mogelijk dat die daden van stoornis van het bezit of ont-neming van het bezit uitgaan van de openbare overheid.

In dat geval zal de bezitsvordering niet kunnen ingesteld worden wanneer het een wettelijke handeling of daad van het bestuur geldt ten aanzien van private eigendommen, in het voordeel van het algemeen belang (Rb, Mechelen, 24 juni 1963, *R.W.*, 1963-64, 1664; - zie R.P.D.B., *Tw. Possession*, nr 125), Anders zal het nochtans zijn wanneer de handeling van de openbare overheid gesteld is buiten de perken van haar bevoegdheid (R.P.D.B., *Tw. Possession* nr 216).

§ 3. Bewijsmiddel.

19 - *AFPALING*. — Terzake onroerende goederen speelt het bezit niet zelden een belangrijke rol als element ter bepaling van de grenslijn tussen twee erven (Van Bever, H., A.P.R., *Tw. Afpaling*, nr 67).

Immers, wanneer titels en kadaster falen, en wanneer er noch hagen noch grachten noch grenspalen tussen de aaneengrenzende eigendommen bestaan, dan moet het bezit de doorslag geven om de grens te bepalen (Vred. Beringen, 14 juli 1961, *R.W.*, 1961-62, 1414; - zie ook Brussel, 11 januari 1888, *Pas.*, 1888, II, 152).

AFDELING III

Rechtsgevolgen van het bezit van roerende goederen : art. 2279 en 2280 B.W.

§ 1. Inhoud en grondslag van art. 2279, eerste lid.

20 - *BEZIT GELDT ALS TITEL*. — Het eerste lid van art. 2279 B.W. voorziet dat met betrekking tot roerende goederen bezit geldt als titel.

Het mag vermeld worden dat de wet spreekt van titel en niet van *volkomen titel*, zoals Kluyskens het doet (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 63, 2°), daarin blijkbaar nagevolgd door het hof van beroep te Gent (Gent, 18 november 1959, *R.W.*, 1959-60, 1022). Bij die omschrijving heeft men zich waarschijnlijk laten leiden door art. 2014, eerste lid, van het Nederlands B.W., dat precies bepaalt dat met betrekking tot roerende goederen, het bezit geldt als volkomen titel. Het wil me voorkomen, dat het adjectief *volkomen*, overbodig is. Immers, een titel is een feit waaruit een recht ontstaat. In art. 2279 B.W. is het feit het bezit, en principieel, het recht dat er krachtens de wet uit ontstaat, het eigendomsrecht. Meer bepaalt art. 2279 niet. Het is trouwens waarschijnlijk dat met het woord volkomen alleen *volwaardig* is bedoeld.

Zoals gezegd is het bezit van roerende goederen ten titel van eigenaar een feit waaruit, krachtens de wet, eigendomsrecht ontstaat.

Aldus houdt art. 2279 B.W. een uitzondering op de regel *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*, doordat de persoon

die het goed verkrijgt van iemand die geen eigenaar was, toch de eigendom verkrijgt. De regel van art. 2279, eerste lid, B.W. is in ons rechtstelsel opgenomen ter wille van de vereisten van het handelsverkeer, dat snelheid en veiligheid bij de verhandeling van roerende goederen veronderstelt (Brussel, 24 januari 1953, *Pas.*, 1954, II, 37; - De Page et Dekkers, V, nr 1032, blz. 896, voetnoot 4; - Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 64).

Gezien de belangrijke gevolgen die de toepassing van art. 2279, eerste lid, B.W. met zich brengt, is het noodzakelijk dat de voorwaarden voor zijn toepassing duidelijk worden omschreven.

§ 2. Voorwaarden voor de toepassing van art. 2279, eerste lid.

21 - HET BESCHERMDE BEZIT. — Zoals in nummer 1, 2 en 3 aange-
toond bestaat het bezit in het feitelijk in de macht hebben van een zaak *animo domini*.

Degene die de zaak niet feitelijk in zijn macht heeft zou moeten uitgesloten worden. Niettemin wordt aanvaard dat het bezit niet noodzakelijk *in corpore* moet bestaan. In Nederland heeft de Hoge Raad beslist dat de omstandigheid dat het bezit van een roerende zaak is verkregen, zonder de overgave ervan, niet belet dat een beroep wordt gedaan op art. 2014 Ned. B.W. (H.R., 25 september 1953, N.J., 1954, nr 190; - zie De Page et Dekkers, V, nr 1046).

Het vereiste van het bezit *animo domini*, sluit niet in dat alleen degene die als eigenaar het bezit van de zaak verkrijgt de bescherming van art. 2279, 1ste lid, zou genieten. Iedere verkrijger van een zakelijk recht wordt er door beschermd, bv. de bezitter als vruchtgebruiker en ook de pandhouder (zie verder).

Het komt me echter onjuist voor wanneer bepaalde auteurs (bv. De Page et Dekkers, V, nr 1035, 1043 en 1062) beweren dat bij artikel 2279 B.W. iedere houder bedoeld wordt. Wanneer het bewijs van de reden tot teruggave, tot dewelke de houder per definitie gehouden is, volstaat om de toepassing van art. 2279 B.W. te weren, dan kan men toch moeilijk voorhouden dat de blote houder de bescherming zou genieten van art. 2279, eerste lid, B.W. Men moet dus, samen met de rechtspraak, besluiten dat de houder zich niet op art. 2279 B.W. kan beroepen (Hrb. Brussel, 16 mei 1963, *Jur. Comm. Brux.*, 1964, 20; J.T., 1964, 171; *Pas.*, 1963, III, 124; - Brussel, 11 februari 1964, *Ann. Not. Enreg.*, 1964, 74; - zie ook H.R., 26 juni 1925, N.J., 1925, 972). Iets anders is het feit dat ook de houder, in zijn verweer op de revindicatie van de *verus dominus*, zich kan beroepen op het vermoeden vervat in art. 2230 B.W., zodat de bewijslast van de reden tot restitutie, en dienvolgens de niet-toepasselijkheid van art. 2279 B.W., bij de *verus dominus* ligt.

Zoals hoger gezegd wordt het algemeen aanvaard dat ook wie het goed bezit als titularis van een ander zakelijk recht dan het eigendomsrecht, bv. de vruchtgebruiker of de pandhouder, zich op art. 2279 B.W.

kan beroepen (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 67 A; - Galopin et Wille, *Les Biens*, blz. 88; - Brussel, 13 februari 1914, *B.J.*, 1914, 584).

Ten aanzien van de pandhebbende schuldeiser of de daarmee gelijkgestelde commissionair of verpachter, werd dit herhaaldelijk bevestigd door de jongste rechtspraak (Brussel, 24 januari 1953, *Pas.*, 1954, II, 37 uitvoerig gemotiveerd; - Luik, 10 december 1957, *J.T.* 1959, 132; - Hrb. Kortrijk, 15 februari 1958, *R.W.*, 1958-59, 1366, waarbij dit beginsel impliciet wordt aanvaard; - Luik, 12 november 1959, *J.T.*, 1960, 28; - Hrb. Brussel, 25 november 1959, *Jur. Comm. Brux.*, 1960, 26). Deze stelling sluit aan bij hetgeen art. 1198, 5de lid, van het Nederlands B.W. uitdrukkelijk bepaalt.

Art. 2279, 1ste lid, B.W. spreekt enkel van roerende goederen, zonder nader te specificeren. Het heeft nochtans enkel betrekking op lichamelijke roerende goederen (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 66, 3°). Het moet gaan over goederen die door eenvoudige afgifte overdraagbaar zijn. Derhalve kan art. 2279 B.W. niet toegepast worden op titels op naam (Brussel, 11 februari 1964, *Ann. Not. Enreg.*, 1964, 74). Waardepapieren zijn echter met lichamelijke goederen gelijk gesteld (zie boven nr 5).

22 - HET BEZIT MOET DEUGDELIJK ZIJN. — Art. 2279 B.W. beoogt alleen het bezit dat geen van de gebreken vertoont waarvan sprake in art. 2229 B.W.

Hierover is men het unaniem eens (De Page et Dekkers, V, nr 1049). De rechtspraak heeft hiervan regelmatig toepassing gemaakt. De rechtbanken onderzoeken regelmatig het middel door de revindicerende eigenaar gebaseerd op de gebreken van het bezit, waarop de bezitter zich beriep om aan de revindicatie te ontsnappen, en niet zelden werd dat middel gegrond verklaard (Bv. Gent, Ver. Kamers, 18 november 1959, *R.W.*, 1959-60, 1022; - Brussel, 12 december 1962, *J.T.*, 1963, 320). Het is dan ook ten onrechte dat men in de motivering van een vonnis van de rechtbank van koophandel te Antwerpen leest dat *alleen* het bewijs dat het bezit te kwader trouw was of dat het slechts een bezit ter bede was, met zich brengt dat de wettelijke vermoedens van eigendom van art. 2279 B.W. zouden omvergeworpen worden (Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185). Ook wanneer een gebrek van het bezit wordt aangetoond krijgt art. 2279 geen toepassing meer.

Het gebrek van het bezit moet echter door de revindicerende eigenaar aangetoond worden, daar het bezit wordt vermoed vrij te zijn van gebreken (De Page et Dekkers, V, nr 1055; - Mazeaud et Mazeaud, *Leçons de droit civil*, II, nr 1531).

23 - DE GOEDE TROUW. — De wet voorziet nergens uitdrukkelijk dat voor de toepassing van art. 2279 B.W. het vereiest is dat de bezitter te goeder trouw is.

Niettemin wordt dit vereiste algemeen aanvaard. Het is trouwens maar normaal dat alleen wordt beschermd degene die in het bezit een rechtmatig vertrouwen stelde. Doorgaans roept men het tekstargument in vervat in art. 1141 B.W. om het vereiste van de goede trouw te staven (Zie bv. De Page et Dekkers, V, nr 1056; - Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 66 2°; - Cass., 3 maart 1882, *Pas.*, 1882, I, 59). De rechtspraak aanvaardt het vereiste van de goede trouw als een onbetwiste regel (Bv. Gent, 15 februari 1951, *R.C.J.B.*, 1951, 161 met noot; - Brussel, 24 januari 1953, *Pas.*, 1954, II, 37; - Brussel, 30 oktober 1957, *Pas.*, 1959, II, 15; - Luik, 10 december 1957, *J.T.*, 1959, 132; - Luik, 12 november 1959, *J.T.*, 1960, 28; - Brussel 25 november 1959, *Jur. Comm. Brux.*, 1960, 26; - Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081; - Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185; - H.R., 10 mei 1929, *N.J.*, 1929, 1615). Het vereiste van de goede trouw geldt zowel voor de bezitter als pandhebber als voor de bezitter als eigenaar (zie de hierboven vermelde rechtspraak).

Zoals in nr 11 werd aangetoond volstaat het dat de goede trouw aanwezig is op het ogenblik van de verkrijging van het bezit.

§ 3. Uitwerking van art. 2279, eerste lid.

24 - BEVESTIGING VAN DE EIGENDOM. — Art. 2279, eerste lid, B.W. consolideert de eigendom in hoofde van de bezitter, wiens bezit voldoet aan de hiervoor uiteengezette voorwaarden. Het weze herhaald dat eens het materieel element van het bezit vaststaat, de andere voorwaarden worden vermoed aanwezig te zijn.

Hoewel de revindicerende eigenaar bewijst dat hij zijn goed nooit heeft vervreemd, zodat hij er normaal de eigendom moet van bewaard hebben, zal hij het goed niet terugbekomen. Het is de bezitter die eigenaar is.

Wanneer de revindicerende eigenaar het bewijs levert dat hij het eigendomsrecht over zijn zaak nooit heeft afgestaan, staat meteen vast dat de bezitter de eigendom heeft verkregen alover een persoon die niet bevoegd was om over de eigendom te beschikken. Het eigendomsrecht van de bezitter is dus enkel ontstaan dank zij een uitzondering op de regel *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*.

Is dit nog te aanvaarden wanneer de eigenaar zich vrijwillig van zijn zaak in handen van iemand anders heeft ontdaan — waar iemand zijn vertrouwen verloren heeft, daar moet hij het weder zoeken (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 66, 4°) — dan is zulks echter niet meer te aanvaarden wanneer de eigenaar de zaak heeft verloren of wanneer ze hem werd ontstolen.

§ 4. — Art. 2279, tweede en derde lid en art. 2280

25 - REVINDICATIE. - Hij die een zaak verloren heeft of aan wie een zaak ontstolen is kan, gedurende drie jaren te rekenen van de dag waarop

het verlies of de diefstal heeft plaats gehad, de zaak terugvorderen van degene in wiens handen hij ze vindt (art. 2279, tweede lid, B.W.).

Men neemt aan dat art. 2279, tweede lid, slechts twee voorbeelden geeft, terwijl de regel betrekking heeft op alle gevallen van onvrijwillig bezitsverlies (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 69; - De Page et Dekkers, V, nr 1072 bis; - H.R., 7 januari 1910, W., 8959). Over sommige gevallen van bezitsverlies blijft echter betwisting bestaan, zoals bv. het geval van oplichting (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr 69).

Voor de toepassing van art. 2279, tweede lid, B.W. is het van geen belang door wie de diefstal werd gepleegd, of dat de bezitter te goeder trouw is. Artikel 2279, tweede lid, is van toepassing in alle gevallen van diefstal. Het verandert niets aan de toepassing van dat artikel dat de diefstal werd gepleegd door iemand die in dienst was van de eigenaar. De bezitter kan in dat geval niet aan de toepassing van art. 2279, 2de lid, ontsnappen, door zich, naar analogie met art. 1384 B.W., te beroepen op het feit dat de revindicerende eigenaar een fout zou begaan hebben door de slechte keuze van zijn aangestelde (Brussel, 17 mei 1963, *Pas.*, 1964, II, 102).

Het recht van terugvordering geldt echter niet voor biljetten van de Nationale Bank van België, noch voor biljetten uitgegeven krachtens de wet van 12 juni 1930, wanneer de bezitter te goeder trouw is.

Door toevoeging van dit derde lid aan art. 2279 B.W. heeft de wet van 22 juni 1953 een einde gesteld aan de betwisting die betreffende deze biljetten was gerezen (zie over de vroegere betwisting: Cass., 30 oktober 1947, *R.C.J.B.*, 1950, blz. 22 en volg., met kritische noot van Cl. Renard).

26 - ART. 2280 B.W. EN DE REVINDICATIE. — De mogelijkheid tot revindicatie, voorzien bij art. 2279, 2de lid, B.W. is echter aan bepaalde voorwaarden onderworpen in het geval voorzien door art. 2280 B.W. Indien de tegenwoordige bezitter van de gestolen of verloren zaak deze gekocht heeft op een jaarmarkt of op een andere markt, of op een openbare verkoping, of van een koopman die dergelijke zaken verkoopt, dan kan de oorspronkelijke eigenaar zich de zaak niet doen teruggeven dan mits hij de prijs die zij hem gekost heeft, aan de bezitter terugbetaalt (art. 2280 B.W.).

De rechtspraak legt art. 2280 B.W. op beperkende wijze uit. De gemelde uitzondering kan slechts ingeroepen worden door de bezitterkoper, en niet door de pandhebbende schuldeiser (Cass., 6 maart 1913, *Pas.*, 1913, I, 133). Wanneer derhalve een Bank gestolen titels in ontvangst neemt als pand voor een lening, dan kan zij, ook al heeft zij met een wisselagent gehandeld, van de revindicerende eigenaar niet eisen dat hij de aan de wisselagent voorgeschoten sommen terugbetaalt (Cass., 6 maart 1913, reeds geciteerd).

27 - BEWIJSLAST BIJ REVINDICATIE. — Het feit dat het bezit eigendom met zich brengt (zie nr 24), heeft een weerslag op de bewijslast bij revindi-

catie. De bezitter, die beweert eigenaar te zijn van de roerende zaak die hij bezit, moet niets anders bewijzen dat zijn bezit, en moet op geen enkele titel van verkrijging beroep doen.

Wie de eigendom betwist van de bezitter, die aanvoert dat hij de eigendom op rechtsgeldige wijze verkreeg, draagt de bewijslast van het tegendeel (Luik, 16 december 1948, *Pas.*, 1949, II, 3; - Brussel, 9 mei 1962, *Rev. Prat. Soc.*, 1962, nr 5081; - Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188, waar van deze regel toepassing wordt gemaakt; - Hrb. Antwerpen, 11 maart 1963, *R.W.*, 1962-63, 2185).

Wat meer is, de bezitter hoeft enkel het materieel element van zijn bezit te bewijzen om aan de tegenpartij de bewijslast over te dragen. De andere vereisten voor een nuttig bezit worden immers vermoed (*animus domini*: art. 2230; goede trouw : art. 2268 ; afwezigheid van gebreken). Aldus haalt ook de houder onrechtstreeks een voordeel uit art. 2279 B.W., daar ook hij het materieel element van het bezit heeft. Dat voordeel van de bewijslast heeft hij echter enkel dank zij het feit dat de overige vereisten van het bezit vermoed worden aanwezig te zijn.

§ 5. Verlies van het materieel element van het bezit door oorlogsomstandigheden.

28 - Kort voor de oorlog werd door mevrouw X bij een bepaalde bank een brandkoffer gehuurd, waarin zij titels aan toonder bewaarde. Tijdens de bezetting werd deze koffer geopend, en de titels aan toonder werden aan een Duitse vennootschap overgedragen. Na de oorlog legde de Dienst van het Sekwester de hand op die aandelen, die aldus in de handen kwamen van de Belgische Staat. Inmiddels waren allerlei verhandelingen gebeurd, en o.m. werden de titels aan toonder omgezet in titels op naam.

Toen dan een betwisting ontstond over de eigendom van die aandelen tussen mevrouw X en de erfgenamen van wijlen haar echtgenoot, stelde zich de vraag of mevrouw X zich dan nog op art. 2279 B.W. kon beroepen.

Het hof van beroep te Brussel (Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188) heeft daarop bevestigend geantwoord. Het stelde hierbij als regel dat wanneer de buitenbezitstelling het gevolg is van een dwang, die gelijkstaat met geweld, de nietigheid van die gewelddadige buitenbezitstelling (*spoliation*) noodzakelijk tot gevolg heeft dat de betrokken persoon volledig in de toestand moet hersteld worden, alsof die buitenbezitstelling geen plaats had gevonden. Ter beoordeling van de rechten van mevrouw X moest men zich *in casu* dan ook plaatsen op de dag zelf van de buitenbezitstelling, zonder rekening te houden met die buitenbezitstelling en alle andere handelingen die erop volgden, zoals bv. de omzetting van de titels aan toonder in titels op naam. Daar mevrouw X zich op de dag van de buitenbezitstelling op 2279, eerste lid, B.W. kon beroepen, kon ze dat ook nu nog (Brussel, 22 januari 1963, *Pas.*, 1964, II, 188).